

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

**«TURKIY XALQLARNING MA'NAVIY
INTEGRATSIYASI: TILI, ADABIYOTI,
MADANIYATI»**

**MAVZUSIDAGI II XALQARO ILMIY-NAZARIY
KONFERENSIYA MATERIALLARI**

TOSHKENT - 2025

5. Jonassen, D. H. Designing Constructivist Learning Environments. In C. Reigeluth (Ed.), / Instructional Design Theories and Models: A New Paradigm of Instructional Theory. Routledge: 2013. – P. 728 (207–232).
6. Keller, J. M. Development and use of the ARCS model of instructional design. // Journal of Instructional Development, 1987. 10(3). – P. 2–10.
7. Knowles, M. S. / The Adult Learner: A Neglected Species. Gulf Publishing. 1990 – 374 b.
8. Larkin, J. H., Simon, H. A. Why a diagram is (sometimes) worth ten thousand words. // Cognitive Science, 1987. 11(1). – P. 65–100.
9. Marzano, R. J. / The Art and Science of Teaching: A Comprehensive Framework for Effective Instruction. ASCD: 2007, – P. 221.
10. Nesbit, J. C., Adesope, O. O. Learning with concept and knowledge maps: A meta-analysis. // Review of Educational Research, 2006. 76(3), – P. 413–448.
11. Novak, J. D., Gowin, D. B. / Learning How to Learn. Cambridge University Press., 1984. – P. 199.
12. Wiggins, G. / Educative Assessment: Designing Assessments To Inform and Improve Student Performance. Jossey-Bass: Willey. 1998 – P. 361.

8-SINF ONA TILI DARSLARIDA O'QUV LOYIHALARI BILAN ISHLASH MAZMUNI

Turg'unova Nilufar Muxiddin qizi

*Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti
tayanch doktoranti*

nilufarturgunova20@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8996-7300

Annotatsiya. Mazkur tezisdagi 8-sinf ona tili darslarida qo'llash mumkin bo'lgan o'quv loyihasiga namuna keltirilgan. Loyiha ishining qisqacha mazmuni, maqsad-vazifalari, tasnifi bayon etilgan. Loyiha asosida o'quvchilarning o'quv-loyihaviy faoliyatini bosqichma-bosqich tashkil etish yo'riqnomasi berilgan.

Kalit so'zlar: 8-sinf, loyiha ishi, o'quv-loyihaviy faoliyat, loyiha bosqichlari, loyiha turlari.

Аннотация. В данном тезисе приведён пример учебного проекта, который можно применять на уроках родного языка в 8-м классе. Представлены краткое содержание проекта, его цели и задачи, а также классификация. Также дана поэтапная инструкция по организации учебно-проектной деятельности учащихся на основе данного проекта.

Ключевые слова: 8 класс, проектная работа, учебно-проектная деятельность, этапы проекта, виды проектов.

Annotation. This thesis presents a sample educational project that can be implemented in 8th grade mother tongue lessons. It outlines the project's summary, objectives and tasks, as well as its classification. A step-by-step guide for organizing students' project-based learning activities based on this project is also provided.

Keywords: 8th grade, project work, project-based learning, project stages, types of projects.

Bugungi kunda ona tili ta'limida o'quvchilarning tadqiqotchilik faoliyatini yo'lga qo'yishda loyiha texnologiyasiga juda ko'p murojaat qilinmoqda. Chunki

mazkur texnologiya ona tili darslarida o'rgatilgan nazariy bilimlarni o'quvchi tomonidan amaliyotda qo'llab, mustahkamlab olishlariga imkon yaratadi. O'quvchilarda ijodkorlik, kreativlik, tanqidiy-tahliliy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

“Ona tili ta'limida loyihaga asoslangan topshiriqlardan foydalanish metodikasi” tadqiqot ishi bo'yicha olib borilayotgan tajriba-sinov ishlari :rasida 8–9-sinflarda bir qator loyiha ishlari tashkil etildi. Tajriba-sinov jarayonining natijalari biz tomonimizdan ishlab chiqilgan metodik tavsiyalarning samaradorligini aniqlashda muhim omil bo'lib xizmat qildi.

Tajriba-sinov jarayonida tadqiqot obyekti hisoblangan 8-sinflarda 2024–2025-o'quv yili davomida jami 6 ta loyiha ishi o'tkazildi. Berilgan loyiha ishlari mavzu yo'nalishi, davomiyligi, oson-murakkabligi va boshqa parametrlarga ko'ra bir-biridan farqlanadi. Quyida 8-sinf uchun mo'ljallangan “Ustozim bilan intervyu” nomli loyiha ishining qisqacha mazmuni bilan tanishamiz.

“Ustozim bilan intervyu” loyihasining topshirig'iga ko'ra, o'quvchilar maktabdagi istalgan o'qituvchisidan intervyu olishlari lozim. Intervyu savollarini mustaqil ravishda tuzish hamda ishning natijasini yozma ko'rinishda topshirish talab qilingan. Loyiha ishining qisqacha tasnifini quyidagi jadvalda ko'rishimiz mumkin:

“Ustozim bilan intervyu” loyihasi

Faoliyat turiga ko'ra	Ijodiy
Ishtirokchilar soniga ko'ra	Individual
Fan va sohalar bilan bog'liqligiga ko'ra	Fanlararo (ona tili, jurnalistika)
Natija shakliga ko'ra	Mahsulotga yo'naltirilgan
Davomiyligiga ko'ra	Qisqa muddatli

“Ustozim bilan intervyu” loyihasi ustida ishlash davomida o'quvchilarda quyidagi ko'nikmalarni rivojlantirishga e'tibor qaratiladi:

1. Nutqiy: og'zaki va yozma nutq savodxonligi; o'z fikrini aniq, tushunarli va ifodali yetkazib bera olish.

2. Lingvistik: til birliklaridan to'g'ri foydalanish, og'zaki va yozma nutqda grammatik me'yorlarga amal qilish, imloviy savodxonlik.

3. XXI asr ko'nikmalari: mustaqil fikrlash, tadqiqotchilik, axborotlar bilan ishlash va ularni saralash, ijodkorlik.

Mazkur loyiha ishi 5 bosqichda tashkil etildi. Quyida har bir bosqichda amalga oshiriladigan ishlarning qisqacha mazmuni keltirilgan:

1-bosqich – loyiha ishiga kirish. Loyihaning ilk bosqichida o'quvchilarga loyiha ishining mazmuni, maqsadi, amalga oshirilishi lozim bo'lgan asosiy vazifalar, davomiyligi kabilar haqida ma'lumot beriladi. Loyiha ishining natijasi qanday ko'rinishda topshirilishi lozimligi tushuntiriladi.

O'quvchilarni loyiha ishiga olib kirish, loyiha mavzusi bo'yicha tasavvurga ega bo'lishlari uchun birinchi bosqichda intervyu haqida qisqa suhbat tashkillashtiriladi. Shuningdek, mustaqil o'qib olishlari uchun intervyu tashkil

etish, uning turlari, muvaffaqiyatli intervyu o'tkazish shartlari kabi ma'lumotlarni o'zida aks ettirgan maqolalar taqdim etiladi. Keyingi bosqichgacha o'quvchilarga intervyu uchun suhbatdoshni aniqlashtirib olish, suhbat yo'nalishini, maqsadini belgilab olish hamda savollar tuzishga kirishish vazifalari topshiriladi.

2-bosqich – loyiha ishi bo'yicha asosiy topshiriqlarni berish. Bu bosqichda asosiy e'tibor savollar tuzish va ular ustida ishlashga qaratiladi. O'quvchilar tayyorlab kelgan savollar birgalikda muhokama qilinadi. Ularga intervyu uchun savollar tuzishda nimalarga ahamiyat berishi zarurligi, savollarga qo'yiladigan talablar berilgan yo'riqnoma tarqatish mumkin.

Loyihaning keyingi bosqichigacha o'quvchilar intervyu olmoqchi bo'lgan ustozlari bilan uchrashib, suhbat vaqti, joyini aniqlashtirib olishlari hamda suhbatga tayyorgarlik ko'rishlari lozimligi aytib o'tiladi.

3-bosqich – o'quvchilarning mustaqil faoliyati. Bu bosqichda loyihaning asosiy qismi – intervyu jarayonini o'tkazish ko'zda tutilgan. O'quvchi belgilangan suhbatdoshidan intervyu olishi va uni diktofon orqali yozib olishi zarur.

4-bosqich – loyiha taqdimotiga tayyorgarlik. Mazkur bosqichda loyiha ishining taqdimotiga tayyorgarlik ishlari: intervyuni tahrirlash, qog'ozga ko'chirish, ishning titul qismi ustida ishlash kabilar amalga oshiriladi.

5-bosqich – loyiha taqdimoti. Loyiha ishining so'nggi bosqichida tayyorlangan intervyular taqdimoti o'tkaziladi. Har bir o'quvchining intervyu matni bilan qisqacha tanishib chiqiladi. Belgilangan mezonlar yordamida loyiha ishining natijasi baholanadi, yutuq va kamchiliklar birgalikda tahlil qilinadi. Shuningdek, mazkur loyiha ishining yakunida quyidagi savollarni o'z ichiga olgan qisqa so'rovnomaga olish maqsadga muvofiq:

1. Nima uchun aynan shu o'qituvchidan intervyu olishga qaror qildingiz?

a) juda ham mehribon o'qituvchi bo'lgani sababli;

b) mening birinchi ustozim bo'lgani sababli;

c) men eng bilimli deb hisoblaydigan ustoz bo'lgani sababli;

d) men ham ulardek o'qituvchi bo'lishga bo'lgan havasim sababli;

e) qo'rquvim sababli (bu ustozdan qo'rqqan edim, suhbat asnosida shu qo'rquvimni yengishga harakat qildim).

Boshqa: _____

2. Suhbat jarayonida qanday qiyinchiliklarga duch keldingiz?

a) qattiq hayajonlandim, suhbatga kirishib keta olmadim;

b) suhbatdoshimning ba'zi fikrlarini tushunmadim;

c) suhbatimiz ozroq zerikarli o'tdi;

d) ba'zi o'ylab qo'ygan savollarimni berishga iymandim;

e) yo'q, menda hech qanday muammo bo'lmasi, intervyu ko'nglimdagidek o'tdi.

Boshqa: _____

3. Siz tomoningizdan berilgan savollardan qaysi birini eng yaxshi savol deb ayta olasiz?

4. Intervyudan keyin o'qituvchingiz haqida fikringiz o'zgardimi?

a) ha, men ularni umuman boshqa inson sifatida kashf etdim;

b)yo'q, ular haqidagi tasavvurlarim o'z o'rnida qoldi.

Boshqa: _____

5. Kelajakda yana intervyu olsangiz, qaysi xato va kamchiliklarga yo'l qo'ymagan bo'lar edingiz?

Bunday ko'rinishdagi so'rovnoma o'quvchiga o'z faoliyatini tahlil qilishga, o'z-o'zini baholashga hamda loyiha ishi bo'yicha fikrlarni umumlashtirib, xulosalashga yordam beradi.

“Ustozim bilan intervyu” loyihasi o'quvchilar o'rtasida katta qiziqish va ishtiyoq bilan bajarildi. Loyiha ustida ishlash davomida o'quvchilarning og'zaki, yozma nutq malakalari rivojlantirildi, ijodkorlik, tadqiqotchilik hamda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga erishildi. O'tkazilgan tajriba-sinov ishlarining natijalari tahlil qilinib, ilmiy tadqiqot ishida yoritildi.

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, turli mazmundagi loyiha ishlari orqali K.Mavlonova ta'kidlaganidek: “Ta'lim jarayonida o'quvchilarning voqea-hodisalarni kuzatish, anglash, qiyoslash, analiz va sintez qilishga o'rgatish orqali ijodiy tafakkuri, tanqidiy fikrlash :rasi rivojlantirib boriladi; o'quv fani orqali XXI asr ko'nikmalarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratiladi, har bir mashg'ulot til o'zlashtirishning tabiiy laboratoriyasi sifatida tashkil etiladi” [4].

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Беликова, Ф.Б., Эрганова. Н. Е. Педагогическое проектирование в профессиональном обучении: учебное пособие. – Екатеринбург: Изд-во Рос. гос. проф.-пед. ун-та, 2015. – 87 с.

2. Tillayeva R.T. Yuqori sinf adabiyot darslarida o'quvchilarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirish texnologiyasi: Ped.fan.fals.dok. (PhD)...diss. – Toshkent, 2023. – 194 b.

3. <https://www.smarttablearning.com/project-based-learning-examples/>

4. Mavlonova K. Ona tili ta'limi mazmunidagi takomillashuv. “Ma'rifat” gazetasi, 2022-yil. 29-son. 1-2-b.

ASSOTSIATIV USUL ORQALI IMLO SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISH

To'rayeva Shaxnoza Baxodirovna

*Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti
tayanch doktorati*

student shaxnozat11@gmail.com

ORCID: 0009-0009-9775-5824

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'quvchilarning imlo savodxonligini rivojlantirishda assotsiativ usulning o'zni, uning psixologik-pedagogik asoslari va amaliy qo'llanilishi yoritilgan. Assotsiatsiya orqali so'zlar, obrazlar va hodisalar o'rtasida bog'lanishlar hosil qilish orqali o'quvchining yozma nutqdagi imlo ko'nikmalarini mustahkamlash imkoniyatlarini tahlil qiladi. Jon Lekk, D.Yyum, I.P.Pavlov, L.S.Vygotskiy kabi olimlarning fikrlari asosida uslubiy asoslar bayon etilgan. Shuningdek, Richards, Rodgers va Brownlarning ta'limiy

